

LCO Advies: Noodoverloopgebieden

Watermanagement-
centrum Nederland
(WMCN)

Landelijke
Coördinatiecommissie
Overstromingsdreiging
(LCO)

Zuiderwagenplein 2
8224 AD Lelystad
Postbus 2232
3500 GE Utrecht
T 088 - 798 5000

www.rijkswaterstaat.nl

wmcn-lco@rws.nl

Datum

20 februari 2026

Advies van de Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging:

Het inzetten van noodoverloopgebieden bij een acute overstromingsdreiging vanuit het hoofdwatersysteem is niet effectief en wordt daarom sterk ontraden.

Bestuurlijke vraag uit de algemene kolom

De Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging (LCO) heeft de vraag gekregen of het inzetten van noodoverloopgebieden effectief is bij een verwachte overbelasting van het hoofdwatersysteem door extreem hoogwater. De Stuurgroep Management Watercrises en Overstromingen (SMWO) heeft de LCO gevraagd dit vraagstuk uit te werken.

Reflectie Expertise Netwerk Waterveiligheid

Rijkswaterstaat Verkeer- en Watermanagement heeft namens de LCO het Expertise Netwerk Waterveiligheid (ENW) om een reflectie gevraagd op het advies.

Het ENW¹ sluit zich aan bij de conclusie uit het LCO-advies, namelijk om noodoverloopgebieden bij acute dreiging vanuit het hoofdwatersysteem niet in te zetten vanwege de ongecontroleerde overstroming die dit tot gevolg heeft. Het ENW komt tot zijn standpunt op basis van bestaande kennis en onderzoeken uit het verleden waarvan de conclusies nog altijd overeind staan.

“In een crisissituatie (warme fase) kan het echter wel voorkomen dat bestuurders vragen stellen over de inzet van noodoverloopgebieden. Tijdens extreme omstandigheden bestaan er echter grote onzekerheden over de piek en het verloop van de afvoergolf, alsook over de sterkte van de waterkeringen. Daardoor is het onwaarschijnlijk dat er een situatie voorkomt waarin de inzet van noodoverloopgebieden effectief is.”

¹ <https://enwinfo.nl/adviezen/advies-inzet-noodoverloopgebieden-acute-dreiging/>

Toelichting op het LCO-advies noodoverloopgebieden

Het inzetten van noodoverloopgebieden bij een acute overstromingsdreiging vanuit het hoofdwatersysteem in de huidige context wordt sterk ontraden met de volgende argumenten:

**Watermanagement-
centrum Nederland
(WMCN)**

**Landelijke
Coördinatiecommissie
Overstromingsdreiging
(LCO)**

Datum
20 februari 2026

Het middel is erger dan de kwaal:

- Een gebied aanwijzen en inzetten als noodoverloopgebied leidt tot een ongecontroleerde overstroming.
- Inzet van een noodoverloopgebied is kiezen voor een zekere overstroming met miljarden euro's schade en mogelijk vele slachtoffers tot gevolg, terwijl niet gegarandeerd is dat schade en slachtoffers in het bedreigde gebied worden voorkomen.

Bij een groot deel van het hoofdwatersysteem heeft het principe van noodoverloopgebieden geen effect:

- Alleen in het bovenrivierengebied waar hoge afvoeren een dominante rol spelen in de dreiging, bieden noodoverloopgebieden potentieel een verlichting van de bedreigde situatie.
- Buiten het bovenrivierengebied is het effect van noodoverloopgebieden veel kleiner vanwege de kortdurende aard van de belastingen en de grote hoeveelheid te bergen water.

Er zijn langs de Rijntakken, Maas en Vecht geen geschikte gebieden:

- In het bovenrivierengebied zijn geen gebieden met beperkte overstromingsgevolgen die als noodoverloopgebied kunnen fungeren. Alle gebieden kennen (zeer) grote gevolgen die onderling niet veel verschillen. Wanneer beoogd wordt een specifiek gebied te beschermen door elders een gebied als noodoverloopgebied in te zetten dan is de te verwachte schade en de te verwachten aantallen slachtoffers vaak in dezelfde orde van grootte als in het te beschermen gebied.
- Er zijn langs het hoofdwatersysteem geen gebieden aangewezen of ingericht om als noodoverloopgebied te functioneren.

Het beoogde effect is beperkt:

- De meeste primaire keringen in Nederland hebben een sterkte-tekort, geen hoogtetekort. Waterstandsverlaging heeft dan weinig of geen effect op de overstromingskans.
- De effectiviteit van het *(on)gecontroleerd* laten inlopen van een gebied om een ander gebied te ontlasten is beperkt, doordat rekening moet worden gehouden met onzekerheden rond verwachte afvoeren, golfvorm, dijksterkte, moment van inzet, afstand tot het te ontlasten gebied etc. Er zijn daarnaast geen inrichtingsmaatregelen zoals inlaatwerken en/of compartimenteringskeringen aangelegd om een gebied *gecontroleerd* te laten instromen en de gevolgen te beperken.
- Het aangewezen gebied moet op het juiste moment, namelijk rond de piek van de afvoergolf, zeer snel een grote hoeveelheid water kunnen bergen (orde 100 miljoen m³). Doordat bij het inzetten van een noodoverloopgebied een ongecontroleerde overstroming wordt gecreëerd, is het zeer de vraag of de timing juist is en of de bres breed genoeg wordt voor een significant waterstand verlagend effect.

Definitie Noodoverloopgebied

In dit advies wordt de volgende definitie gehanteerd.

Een noodoverloopgebied is een gebied liggend aan het hoofdwatersysteem, achter een primaire kering, dat aangewezen wordt als tijdelijke waterberging om een ander, door een overstroming uit het hoofdwatersysteem, bedreigd gebied te ontzien.

Bij een noodoverloopgebied wordt een primaire waterkering doorgestoken/ opgeblazen (er is geen inlaat aanwezig). Hierdoor wordt een ongecontroleerde overstroming in gang gezet. Bij een overstroming vanuit het hoofdwatersysteem zijn de gevolgen groot, er is sprake van omvangrijke kapitaalschade en verlies aan mensenlevens. Het getroffen gebied is niet ingericht om water te bergen en om schade en slachtoffers te voorkomen.

Voor alle duidelijkheid: op dit moment zijn er langs de grote rivieren in het hoofdwatersysteem geen gebieden als noodoverloopgebied aangewezen en/of ingericht.

**Watermanagement-
centrum Nederland
(WMCN)**

**Landelijke
Coördinatiecommissie
Overstromingsdreiging
(LCO)**

Datum
20 februari 2026

Achtergrond document

Aanleiding

Bij rampenoefeningen met extreme omstandigheden in het hoofdwatersysteem wordt regelmatig de vraag aan WMCN-LCO gesteld of een bedreigd gebied (zoals centraal Holland) ontlast kan worden door een ander gebied onder te laten lopen. Hierbij is de veronderstelling dat er noodoverloopgebieden zijn aangewezen en/of dat een ander gebied onder laten lopen per saldo minder grote gevolgen heeft.

De inzet van noodoverloopgebieden staat daarnaast genoemd als sleutelbesluit van het Landelijk Crisisplan Hoogwater en Overstromingen (LCP-HO) "Noodoverloopgebieden vervullen een functie ten behoeve van de openbare orde en veiligheid. Het is derhalve de algemene kolom die bevoegd is tot het inzetten van een "noodoverloopgebied" Om gesteld te staan voor deze bestuurlijke vraag tijdens een (dreigende) crisis, heeft WMCN-LCO het advies over de eventuele inzet van noodoverloopgebieden opgesteld. Het advies is opgesteld door inhoudelijke adviseurs van de LCO en getoetst door LCO-collega's. Het advies is daarnaast afgestemd met vertegenwoordigers van de waterschappen en voorgelegd aan het Expertise Netwerk Waterveiligheid (ENW).

Veronderstelde werking/beoogd effect

Door de inzet van een noodoverloopgebied wordt beoogd dat de waterstand benedenstrooms ervan wordt verlaagd, doordat de piek van verwachte hoge afvoergolf wordt afgetopt. Timing is hierbij cruciaal, net als een omvangrijke, snelle instroom van water in het noodoverloopgebied. Door een snelle afname van de waterstand worden zwakke dijkvakken met een *hoogtetekort* tegenover of benedenstrooms van het noodoverloopgebied ontlast.

Een waterstandsdeling heeft maar een beperkt positief effect op zwakke dijkvakken met een *sterktetekort* als gevolg van piping, macrostabiliteit e.d. Bij deze faalmechanismen is de duur van de belasting meer risicobepalend dan de piekwaterstand.

RBSO-studie en beleid

Begin deze eeuw zijn verschillende onderzoeken naar noodoverloopgebieden gedaan waaronder het onderzoek 'Rampenbeheersingsstrategie Overstromingen Rijn en Maas' (RBSO, 2006). De resultaten dienden "*als grondslag voor een kabinetsstandpunt over de gewenste strategie bij een (dreigende) overstroming van het bedijkte bovenrivierengebied. De studie komt voort uit het besluit van het kabinet om voor een rampenbeheersingsstrategie behalve naar potentiële noodoverloopgebieden nader onderzoek te doen naar vier andere opties. Daarbij gaat het om internationale afstemming, organisatorische maatregelen, compartimentering en het verhogen van veiligheidsnormen.*"

Bij de RBSO-studie zijn noodoverloopgebieden voor de Rijn en Maas verkend. Voor de Rijn ging het om het Rijnstrangengebied² en de

---

² Het Rijnstrangengebied is daarna ook in beeld geweest als retentiegebied, met stuurbare inlaat.

Watermanagement-
centrum Nederland
(WMCN)

Landelijke
Coördinatiecommissie
Overstromingsdreiging
(LCO)

Datum
20 februari 2026

Ooijpolder, voor de Maas om het gebied van de Beerse Overlaat. Het instromen zou, in tegenstelling tot het uitgangspunt zoals gehanteerd in dit LCO-advies, daarbij plaats moeten vinden via een regelbaar inlaatwerk waarbij woonkernen met aanvullende compartimenteringskeringen zouden worden ontzien. Een ongecontroleerde overstrooming door een dijk af te graven of op te blazen, werd sterk afgeraden. Een regelbaar inlaatwerk biedt operationele flexibiliteit en zorgt voor een gecontroleerde overstrooming. Vanwege de geringe effectiviteit van de gereserveerde noodoverloopgebieden langs de Rijn is de reservering hiervoor in 2005 ingetrokken. Onduidelijk is wanneer de reserveringen bij de Maas zijn komen te vervallen. Duidelijk is wel dat noodoverloopgebieden (met (regelbare) inlaatwerken) nooit zijn gerealiseerd³.

**Watermanagement-
centrum Nederland
(WMCN)**

**Landelijke
Coördinatiecommissie
Overstromingsdreiging
(LCO)**

Datum
20 februari 2026

Noodoverloopgebieden met inrichtingsmaatregelen maken daarmee géén deel uit van de Nederlandse rampenbeheersingsstrategie van het hoofdwatersysteem. In regionale systemen wordt soms bij bergingsgebieden/ calamiteitenpolders wel gesproken over noodoverloopgebieden.

Dit advies gaat daarom over noodoverloopgebieden zonder inrichtingsmaatregelen: Een gebied achter primaire keringen dat niet is aangewezen en niet is ingericht als opvanggebied, dat bij extreme omstandigheden bewust onder water wordt gezet om andere gebieden te ontlasten. Een ongecontroleerde overstrooming.

Gecontroleerde overstrooming

Bij een gecontroleerde overstrooming is een gebied op voorhand al ingericht voor een mogelijke overstrooming. Zo is er bijvoorbeeld een inlaatconstructie aanwezig die opengezet kan worden in een crisissituatie, of is er een relatief lage, overstroombare dijk/ overlaat. Ook worden de bewoners tijdig uit het gebied gehaald.

Ingerichte gebieden worden ook wel retentie- of bergingsgebieden genoemd.

Deze gebieden kunnen ingezet worden om water in te laten en zo een hoogwater(golf) af te toppen, of om water tijdelijk te bergen bij een gesloten stormvloedkering. Deze gebieden zijn voor deze functie aangelegd en ingericht en zijn in principe onderdeel van het hoofdwatersysteem en daarmee buitendijks gebied. De actieve inzet van deze gebieden wordt geregeld via een inzetprotocol.

Overstromingsgevolgen en faalmechanismen

Op basis van de in Nederland beschikbare overstromingsscenario's langs het hoogwatersysteem kan worden geconcludeerd dat er geen 'lege gebieden' zijn in Nederland. Er zijn geen plekken waar grote hoeveelheden water kunnen worden geborgen, en waar overstroomingen nauwelijks gevolgen hebben. Daarom is het niet eenvoudig om een noodoverloopgebied aan te wijzen. De te verwachte schade en het aantal slachtoffers bij een beoogd noodoverloopgebied liggen meestal in dezelfde orde van grootte als dat van het te beschermen gebied:

---

³ Uit het kabinetsstandpunt rampenbeheersing overstroomingen 2006 kst-27625-77.

- langs de Lek, Waal, de bedijkte Maas en binnen de Maasvallei verschillen de overstromingsgevolgen hoogstens een factor 2 à 3 (in elkaars nabijheid);
- langs het door primaire waterkeringen beschermde deel van de Vecht gaat het om een factor 3 à 6.
- Alleen bij de IJssel zijn de gevolgen op het traject tussen Deventer en Zwolle langs de westzijde van de IJssel getalsmatig ongeveer een factor 10 kleiner dan langs de oostzijde (waar het water Zwolle bereikt).

**Watermanagement-
centrum Nederland
(WMCN)**

**Landelijke
Coördinatiecommissie
Overstromingsdreiging
(LCO)**

Datum
20 februari 2026

Bij de Maasvallei, de bovenloop van de Rijn in Duitsland (bovenstrooms van Wesel) en de bovenloop van de Vecht zijn zulke grote verschillen in overstromingskans ten opzichte van het benedenstrooms gelegen gebied, dat de kans groot is dat deze gebieden zijn overstroomd vóórdat de benedenstrooms gelegen keringen overbelast worden (zogenoemde positieve systeemwerking).

Verder laten de resultaten van de recente uitgevoerde veiligheidsbeoordeling (LBO1) zien dat de zwakste dijkvakken in het bovenrivierengebied (rekenkundig) niet door hoogte maar door sterkte gerelateerde faalmechanismen, zoals piping en macrostabiliteit, worden bepaald. De inzet van noodoverloopgebieden is daarvoor niet een voor de hand liggende oplossing.

Tenslotte leert het Maashoogwater in 2021 dat hersteltijden van overstroomde gebieden tegenwoordig langer zijn dan waarvan in de RBSO-studie werd uitgegaan (grotere maatschappelijke gevolgen).

Bestuurlijke vraag tijdens warme fase: wanneer wel?

Ondanks het hierboven geformuleerde advies, waarin het inzetten van noodoverloopgebieden sterk wordt ontraden, kan tijdens de warme fase de vraag gesteld worden: maar wat nu als we toch de inzet van overloopgebieden zouden overwegen als sleutelbesluit, waarmee moet rekening worden gehouden om alsnog een noodoverloopgebied aan te wijzen?

Argumenten waaraan tenminste allemaal voldaan moeten worden zijn:
Het te beschermen gebied:

- Het door inzet van een noodoverloopgebied te beschermen gebied ligt in het afvoer gedomineerde deel van het hoofdwatersysteem.
- Heeft aanzienlijk grotere overstromingsgevolgen (aantal getroffen, slachtoffers en/of economische waarde) dan het beoogde noodoverloopgebied.
- Heeft dijkvakken die dreigen te bezwijken als gevolg van een hoogtetekort: het faalmechanisme van de kering die op bezwijken staat, moet van dien aard zijn dat een waterstandsverlaging zin heeft (verkleinen van de faalkans).

Het in te zetten noodoverloopgebied:

- Moet in zeer korte tijd volledig kunnen worden geëvacueerd en is voorafgaand aan de inzet volledig geëvacueerd;
- Het mag niet direct benedenstrooms nabij de splitsingspunten van de Rijntakken liggen (ongeveer 25 km). Anders zal het de afvoerverdeling beïnvloeden, met (grote) negatieve neveneffecten

benedenstrooms en/of een vermindering van de effectiviteit van het noodoverloopgebied.

- Heeft een groot bergend volume (meer dan 100 miljoen m³) voor een significant waterstandsverlagend effect (meerdere decimeters).
- Heeft een korte hersteltijd (maanden i.p.v. jaren)
- Bij de keuze voor een noodoverloopgebied dient altijd de systeemwerking op andere gebieden meegenomen te worden (bv cascade-effecten);

**Watermanagement-
centrum Nederland
(WMCN)**

**Landelijke
Coördinatiecommissie
Overstromingsdreiging
(LCO)**

Datum

20 februari 2026

Evacuatiemogelijkheden

Wanneer tijdens een hoogwatersituatie besloten is om een gebied als noodoverloopgebied in te zetten, zullen er voorbereidingen getroffen moeten worden en zullen de bewoners (van zowel het noodoverloopgebied als van het te beschermen gebied) moeten worden geëvacueerd.

Volgens expertverwachtingen zijn in het rivierengebied gemiddeld genomen na 24 uur 75% tot 83% van de mensen preventief geëvacueerd naar veilig niet-bedreigd gebied (bron: Handreiking handelingsperspectieven overstromingen en ernstige wateroverlast, bijlage 2; project Water en Evacuatie⁴).

Maar daarvoor zullen bestuurders een beslissing over de inzet van noodoverloopgebieden en de bijbehorende evacuatie moeten nemen. Omdat een dergelijk besluit niet lichtvaardig genomen wordt, is het reëel om uit te gaan van een halve dag voor de bestuurlijke besluitvorming. In totaal is dus meer dan 1,5 dag nodig om mensen goed te evacueren.

De verwachting is, dat die tijd niet beschikbaar is. Bij de inzet van noodoverloopgebieden gaat het om urgente situaties en is er ongeveer een halve dag de tijd.

Nederland heeft geen recente ervaring met grootschalige evacuaties en door vergrijzing neemt het aandeel verminderd zelfredzamen toe. Wat niet helpt bij een evacuatie waarbij weinig (voorbereidings)tijd is.

---

⁴ <https://nipv.nl/wp-content/uploads/2022/11/20170601-VB-Handreiking-Handelingsperspectieven-overstromingen-en-ernstige-wateroverlast.pdf>

Handelingsperspectief bij extreme omstandigheden

Voordat de inzet van een noodoverloopgebied wordt overwogen (wat sterk wordt afgeraden in dit advies), zijn verschillende, minder vergaande handelingsperspectieven om de bedreigde primaire waterkeringen te ontzien. Hiervoor wordt gedacht aan de volgende maatregelen:

1. Maatregelen *binnen* bestaande protocollen. Bijvoorbeeld de inzet van bergingsgebieden en hoogwatergeulen en het plaatsten van bekrammingen en zandzakken
2. Prioritering van schaarse middelen en mensen.
3. Maatregelen *buiten* bestaande protocollen. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt in maatregelen binnen en buiten het hoofdwatersysteem. Bijvoorbeeld het *eerder* inzetten van een bergingsgebied en hoogwatergeul; een maalstop of het stilleggen van de scheepvaart.
4. Destructief sluiten van keermiddelen, waarbij ze niet in de oorspronkelijke straat terugkeren/ te openen zijn.
5. Ontraden: Extreme noodmaatregelen zoals de inzet noodoverloopgebieden of het wijzigen van de afvoerverdeling over de Rijntakken.

Ad 1)

Voorbeelden van maatregelen binnen bestaande protocollen betreffen de inzet van bergingsgebieden (zoals Lateraalkanaal West) en hoogwatergeulen (zoals Veessen-Wapenveld), maar ook het met zandzakken versterken van waterkeringen kan hieronder worden geschaard. Het plaatsen van zandzakken bij de inlaten van retentiegebieden en hoogwatergeulen zal juist voorkomen moeten worden. Daarnaast kan gedacht worden aan het slim gebruiken van bestaande afspraken zoals de trits 'vasthouden, bergen, afvoeren' voor de regionale systemen en 'eerst naar zee afvoeren, dan naar het IJsselmeer, dan naar het Markermeer' voor het IJsselmeergebied.

Ad 2)

Bij 'prioritering van schaarse middelen en mensen' (binnen Nederland) kan gedacht worden aan de inzet van Crisis Expert Team Waterkeringen (CTW) voor het inschatten van actuele sterkte van waterkeringen en de prioritering van locaties voor noodmaatregelen, inzet van Defensie en andere experts vanuit niet-bedreigde waterschappen. Prioritering zou kunnen plaatsvinden op basis van het verwachte aantal getroffen en slachtoffers (bij een overstroming); op basis van de verwachte economische schade of om cascade effecten te voorkomen.

Ad 3)

Enkele voorbeelden van maatregelen buiten bestaande protocollen - binnen het hoofdwatersysteem - zijn het eerder inzetten van de hoogwatergeulen en het waterbergingsgebied Volkerak-Zoommeer, het aanpassen van het sluitregime van stormvloedkering Ramspol (bij een combinatie van storm en hoge afvoeren van de Vecht) en waterberging op het Markermeer (vanuit het Amsterdam-Rijnkanaal of IJsselmeer). Enkele voorbeelden van maatregelen buiten bestaande protocollen - buiten het hoofdwatersysteem - zijn maalstops en waterberging op de Afgedamde Maas en Kadoelermeer (door het later sluiten of weer openen

Watermanagement-
centrum Nederland
(WMCN)

Landelijke
Coördinatiecommissie
Overstromingsdreiging
(LCO)

Datum
20 februari 2026

van resp. Kromme Nol en Kadoelersluis). Deze maatregelen leiden tot (ernstige) wateroverlast in het regionale watersysteem en mogelijk schade aan de constructie.

Ad 4)

Bij het destructief sluiten van keermiddelen kan gedacht worden aan een noodsluiting van kunstwerken, die daarna niet meer normaal te openen zijn. Of het gebruik van schepen om een duin⁵ of dijkdoorbraak te voorkomen.

Ad 5)

De inzet van een noodoverloopgebied is een voorbeeld van een ultieme destructieve noodmaatregel die met bovenstaand advies sterk wordt ontraden. Ook het wijzigen van afvoerverdeling over de Rijntakken (door bijvoorbeeld het (deels) opblazen van een regelwerk of overlaat) tijdens een (extreem) hoogwater wordt ontraden. Door de aanpassing van de afvoerverdeling wordt één riviertak ontlast, maar worden de andere riviertakken en aanliggende gebieden extra belast met een grotere kans op ongecontroleerde overstromingen.

Aanbeveling

Aanbevolen wordt om mogelijke maatregelen die het handelingsperspectief bij extreme omstandigheden vergroten nader uit te werken en deze mee te nemen in hoogwateroefeningen.

Verantwoording

Het advies heeft betrekking op de huidige situatie, maar is ook algemeen geldend na de huidige ronde dijkversterkingen (zie ENW-advies). Voor dit advies is vooral gebruik gemaakt van reeds beschikbare studies, waar met bestaande kennis opnieuw naar gekeken is. Er is dus geen nieuw onderzoek uitgevoerd. Met een praktisch bruikbaar advies wordt beoogd complexe bestuurlijke discussies tijdens crisissituaties te vermijden en vooraf duidelijkheid te geven.

Het advies is opgesteld door de landelijke coördinatiecommissie overstromingsdreiging (LCO) en afgestemd met enkele vertegenwoordigers vanuit de waterschappen. Ook is het advies voorgelegd aan het Expertise Netwerk Waterveiligheid en zijn commentaarpunten van ENW verwerkt.

**Watermanagement-
centrum Nederland
(WMCN)**

**Landelijke
Coördinatiecommissie
Overstromingsdreiging
(LCO)**

Datum

20 februari 2026

---

⁵ https://v-web002.deltares.nl/sterktenoodmaatregelen/images/4/4c/Noodmaatregelen_voor_de_bescherming_van_de_Delflandse_kust.pdf